

Modeling of Behavioral Problems Based on Parent-Child Conflicts and Family Processes

Rezaei Z¹, *Akbari M², Ahmadian H², Yarahmadi Y²

Author Address

1. PhD Student in Psychology, Department of Psychology, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran;

2. Assistant Professor, Department of Psychology, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran.

*Corresponding author's email: Akbari1384@gmail.com

Received: 2020 December 24; Accepted: 2021 June 3

Abstract

Background & Objectives: Family is the first environment in which the child takes the first steps towards development and establishes an emotional bond with parents. Thus, if emotional bonds and relationships within the family are compromised, a public tendency toward antisocial behaviors will become apparent. Children's behavioral problems result from poor quality of family interactions, the lack of parents' emotional support, and conflicts between parents and children. In this regard, emotion regulation is a self-awareness mechanism to cope with undesirable situations in life. This study aimed to model the relationship between adolescent behavioral problems based on parent-child conflicts and familial problems with the mediating role of emotion regulation difficulty in female adolescents.

Methods: This research was performed using structural equation modeling, as a part of descriptive-correlational research. The statistical population of this study consisted of all 10th- and 11th-grade female high school students in Khoy City, Iran, in the academic year of 2019-2020. The study sample included 397 subjects who were selected by cluster random sampling method; however, the final sample size of the study was measured to be 367 by cluster random sampling approach. The inclusion criteria of the study were being a teenage girl; consent to complete research questionnaires; no biopsychological disorders, and no dependence on narcotics and psychotropic substances (health records & student counseling records were used to address these issues). The exclusion criterion of the study included providing incomplete questionnaires and missing data; e.g., the selection of only one option in the questionnaires. Data collection tools used in the pretest and posttest phases included the Youth Self Report (Achenbach, 1991), Parent-Child Conflict Tactics Scale (Straus, 1990), Self-Report Family Process Scale (Samani, 2008), and Difficulties in Emotional Regulation Scale (Gratz & Roemer, 2004). The obtained data were analyzed using Pearson correlation coefficient and structural equation modeling in SPSS and AMOS at $p < 0.05$.

Results: The obtained results suggested that parent-child conflicts ($\beta = 0.261$, $p = 0.002$) and familial problems ($\beta = 0.429$, $p = 0.005$) with the mediating role of emotion regulation difficulties, explained behavioral problems in the examined adolescents. Furthermore, the goodness of fit indices indicated a good fit of the model ($\chi^2/df = 2.97$, $NFI = 0.900$, $GFI = 0.900$, $CFI = 0.926$, $RMSEA = 0.073$).

Conclusion: According to the research findings, parent-child conflicts and familial problems with an emphasis on the mediating role of emotion regulation difficulties can explain adolescent behavioral problems; they can reduce them to provide a platform for improving adolescent behavioral problems. All explored variables may lead to adolescents' behavioral problems.

Keywords: Behavioral problems, Parent-Child conflict, Family processes, Emotion regulation difficulties.

مدل سازی مشکلات رفتاری نوجوانان براساس تعارض والد- فرزند و مشکلات فرایندهای خانواده با نقش میانجی گر دشواری تنظیم هیجان در نوجوانان دختر

زینب رضایی^۱، *مریم اکبری^۲، حمزه احمدیان^۲، یحیی یاراحمدی^۲

توضیحات نویسندگان

۱. دانشجوی دکتری، گروه روان شناسی، واحد سمنجن، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنجن، ایران؛
۲. استادیار گروه روان شناسی، واحد سمنجن، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنجن، ایران.

*رأباناامه نویسنده مسئول: Akbari1384@gmail.com

تاریخ دریافت: ۴ دی ۱۳۹۹؛ تاریخ پذیرش: ۱۳ خرداد ۱۴۰۰

چکیده

زمینه و هدف: مشکلات رفتاری نوجوانان، محصول کیفیت نامناسب تعاملات خانواده، فقدان حمایت عاطفی پدر و مادر و تعارض بین والدین و فرزندان است. هدف از پژوهش حاضر مدل سازی مشکلات رفتاری نوجوانان براساس تعارض والد- فرزند و مشکلات فرایندهای خانواده با نقش میانجی گر دشواری تنظیم هیجانی در نوجوانان دختر بود.

روش بررسی: این پژوهش از لحاظ اجرا برطبق مدل سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش را تمامی دانش آموزان دختر پایه های دهم و یازدهم دوره متوسطه دوم بخش مرکزی شهرستان خوی در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ تشکیل دادند. حجم نمونه نهایی تحقیق به صورت نمونه گیری تصادفی خوشه ای، به تعداد ۳۶۷ بود. ابزار گردآوری داده ها شامل مقیاس سیاهه رفتاری خودسنجی نوجوان (آخنها، ۱۹۹۱)، مقیاس تاکتیک های تعارض والد-فرزند (استراس، ۱۹۹۰)، مقیاس خودگزارشی فرایند خانواده (سامانی، ۱۳۸۷) و مقیاس دشواری های تنظیم هیجانی (گراتر و رومر، ۲۰۰۴) بود. داده ها با نرم افزارهای SPSS نسخه ۲۳ و AMOS نسخه ۲۲ و نیز روش همبستگی پیرسون و مدل سازی معادلات ساختاری در سطح خطای ۰/۰۵ تجزیه و تحلیل شد.

یافته ها: نتایج نشان داد، تعارض والد-فرزند ($\beta=0/261, p=0/002$) و مشکلات فرایندهای خانواده ($\beta=0/429, p=0/005$) با نقش میانجی گر دشواری های تنظیم هیجانی، مشکلات رفتاری را در نوجوانان تبیین می کنند؛ همچنین شاخص های نکویی برازش حاکی از برازش مناسب مدل بود ($\chi^2/df=2/97, NFI=0/900, GFI=0/900, RMSEA=0/073, CFI=0/926$).

نتیجه گیری: براساس یافته های پژوهش، تعارضات والد- فرزند و مشکلات فرایندهای خانواده با تأکید بر نقش میانجی دشواری های تنظیم هیجان قدرت تبیین مشکلات رفتاری نوجوانان را دارند و می توان با کاهش آن ها بستری برای بهبود مشکلات رفتاری نوجوانان فراهم کرد؛ همچنین هر سه متغیر مذکور زمینه را برای بروز مشکلات رفتاری نوجوانان فراهم می کنند.

کلیدواژه ها: مشکلات رفتاری، تعارض والد-فرزند، فرایندهای خانواده، دشواری تنظیم هیجان.

توصیف احساسات است. در این حالت فرد از مدیریت صحیح و ارائه پاسخ رفتاری مناسب در برابر هیجانات عاجز است (۱۶). علاوه بر تعارضات خانوادگی که نقش تعیین‌کننده‌ای در دشواری تنظیم هیجانی دارد، شکل و ساختار خانواده و فرایندهای خانواده نیز در مدیریت هیجانات مؤثر و تأثیرگذار است (۱۷). در این راستا نتایج پژوهش ساندرس و همکاران نشان داد، مشکل در فرایندهای خانواده و سبک‌های نامناسب تربیتی پدر و مادر پیش‌بین معناداری برای دشواری در تنظیم هیجانی است (۱۸).

یونسی سینی و دولت‌شاهی در پژوهشی به بررسی پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان بر مبنای سبک‌های والدگری، ابرازگری هیجان، کنترل هیجان و دوسوگرایی در ابراز هیجان مادران پرداختند. آن‌ها دریافتند که سبک‌های مذکور در ابراز هیجان مادران می‌توانند در پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان مؤثر باشند (۱۹). نتایج پژوهش سپهریان آذر و اسدی مجره نقش بیانگری هیجان منفی در خانواده و دشواری تنظیم هیجان را در سطح استرس ادراک‌شده نوجوان نشان داد (۲۰). همچنین در پژوهش لوکینوا و اسلابودسکیا مشخص شد، ساختار خانواده از طریق رفتار والدین، تعاملات خانوادگی و عوامل اجتماعی اقتصادی، تأثیری غیرمستقیم بر مشکلات رفتاری کودکان دارد (۲۱).

باتوجه به توضیحات بیان‌شده، تعارض والد-فرزند، مشکلات فرایند خانواده و دشواری تنظیم هیجانی هر کدام نقش مهم و برجسته‌ای در مشکلات رفتاری نوجوانان دارد. همچنین نظر به اهمیت دوران نوجوانی و شیوع مشکلات رفتاری در این دوران و نارسایی‌های جدی و مشهود نوجوانان در مدیریت جنبه‌های مختلف زندگی‌شان (۱۵)، پژوهش حاضر در پی زمینه‌ای برای بررسی این متغیرها و مشخص شدن سهم هر کدام از آن‌ها به منظور پیشگیری از مشکلات رفتاری در دوران پرتنش نوجوانی بود. به عبارت دیگر تاکنون تعارض والد-فرزند، مشکلات فرایند خانواده و دشواری تنظیم هیجانی در ارزیابی مشکلات رفتاری نوجوان در قالب مدل‌سازی بررسی نشده است؛ بنابراین پژوهش حاضر به دلیل اهمیت دوران نوجوانی و مسائل آن، در پی گامی هرچند کوچک در جهت شناسایی متغیرهای تأثیرگذار بر مشکلات رفتاری نوجوانان بود. به همین دلیل پژوهش حاضر با هدف مدل‌سازی ارتباط بین مشکلات رفتاری نوجوانان بر اساس تعارض والد-فرزند و مشکلات فرایندهای خانواده با نقش میانجی‌گر دشواری تنظیم هیجانی در نوجوانان دختر اجرا شد.

۲ روش بررسی

این پژوهش از لحاظ اجرا بر طبق مدل‌سازی معادلات ساختاری و نیز بر اساس نتایج مورد انتظار، پژوهشی کاربردی بود. جامعه آماری پژوهش را تمامی دانش‌آموزان دختر پایه‌های دهم و یازدهم دوره متوسطه دوم بخش مرکزی شهرستان خوی در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ تشکیل دادند که به صورت نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. تعداد کل دانش‌آموزان پایه‌های دهم و یازدهم دختر شهرستان مذکور در این سال تقریباً ۳۲۸۰ نفر بود. حجم نمونه تحقیق بر اساس قاعده پیشنهادی محققان حوزه مدل‌سازی معادلات ساختاری مبنی بر آن بود که تعداد نمونه حداقل باید ۱۵ تا ۲۰ برابر تعداد متغیرهای

خانواده اولین محیطی است که فرزندان در آن نخستین قدم‌های خود را در جهت رشد برمی‌دارند (۱). ارتباط عاطفی با پدر و مادر در این محیط ایجاد می‌شود (۲)؛ بنابراین اگر در ارتباط عاطفی و روابط درون خانواده تعارضی به وجود آید، گرایش به رفتارهای ضداجتماعی در فرزندان آشکار می‌شود (۳). از طرفی پی‌ریزی شخصیت و زیربنای اساسی برای رفتارهای آتی در خانواده پایه‌ریزی می‌شود؛ چراکه نحوه رفتار پدر و مادر بیش از هر عامل دیگری در شکل‌دهی رفتار فرزندان مؤثر است (۲). کیفیت تعامل والدین و فرزندان تأثیر زیادی بر شرایط روانی آن‌ها دارد و تعارض در این حیطه خطر شکل‌گیری مشکلات رفتاری و هیجانی را در فرزندان افزایش می‌دهد (۴). تعارض والد-فرزند، مقوله‌ای است که می‌تواند مسائل اجتماعی فرزندان را تحت تأثیر قرار دهد. در همین راستا مشکلات رفتاری فرزندان، محصول کیفیت نامناسب تعاملات خانواده، فقدان حمایت عاطفی والدین و تعارض بین والدین و فرزندان است (۵). مشکلات رفتاری شامل شرایطی می‌شود که در آن پاسخ‌های هیجانی و رفتاری در سازگاری مثبت با محیط اثرگذاری منفی داشته باشد (۶).

یکی از عوامل خانوادگی، تعارضات والدین با نوجوانان است که زمینه‌ای برای شکل‌گیری مشکلات رفتاری نوجوانان فراهم می‌کند. در این زمینه نتایج پژوهش‌های مختلف بیانگر تأثیر تعارضات والد-فرزند بر مشکلات رفتاری نوجوانان است؛ از جمله می‌توان به تأثیر تعارضات خانوادگی بر اضطراب نوجوانان در پژوهش پورشرفینی و همکاران (۷)، تأثیر تعارض والد-فرزند بر مشکلات روان‌شناختی نوجوانان در پژوهش شریعتی و امامی‌پور (۸) و تأثیر سبک‌های تربیتی والدین بر مهارت‌های ارتباطی و مشکلات رفتاری نوجوانان در پژوهش سانگای و همکاران (۹) اشاره کرد؛ بنابراین تعارضات والد-فرزند در خانواده ارتباط مستقیمی با خلق عصبانی، افسرده، اضطراب و سایر مشکلات در زندگی نوجوانان دارد (۶).

همچنین تعارضات منجر به افزایش رفتارهای پرخطر در نوجوانان می‌شود (۱۰). درواقع تعارض خانوادگی به‌طور درخور توجهی با مشکلات رفتاری نوجوان مرتبط است (۱۱). نوجوانانی که دارای مشکلات هیجانی و رفتاری هستند، نارسایی بیشتری در شناسایی، درک و مدیریت هیجانات دارند (۱۲). درواقع به‌نظر می‌رسد عوامل واسطه‌ای در خانواده وجود دارد که بر مشکلات نوجوانان تأثیر می‌گذارد. بنا به نظریه گریچ و فینچام، فرایندهای شناختی و هیجانی نوجوانان دارای نقش مهمی میان مشکلات والدین و مشکلات آنان است (۱۳). بین تعارض والدین با نوجوانان و هیجانات منفی و مشکلات رفتاری در آن‌ها رابطه دوسویه‌ای وجود دارد؛ بدین معنا که افزایش تعارضات منجر به بیشتر شدن هیجانات منفی می‌شود (۱۴).

هیجان حالت پیچیده روان‌شناختی است که شامل سه مؤلفه تجربه ذهنی، پاسخ هیجانی و رفتار آشکار حاصل از این تجربه است (۵). اشخاص در روبه‌رو شدن با اتفاقات پرتنش، راهبردهای تنظیم هیجان مختلفی را برای مدیریت تجربه هیجانی خود استفاده می‌کنند (۱۵). در این زمینه بعضی از افراد در مدیریت هیجان‌اتشان دشواری‌هایی دارند. دشواری در تنظیم هیجان به معنای ناتوانی در شناسایی و

گذاشته شدند. پاسخ به سؤالات این مقیاس به صورت لیکرت سه‌گزینه‌ای از صفرتا ۲ است. به این ترتیب نمره صفر به مواردی تعلق می‌گیرد که هرگز در رفتار نوجوان وجود ندارد. نمره ۱ به حالاتی داده می‌شود که گاهی در رفتار نوجوان مشاهده می‌شود و نمره ۲ در اغلب مواقع در رفتار وجود دارد. در تفسیر نمرات آزمون چنانچه نمره T فرد کمتر از ۶۰ باشد، در محدوده نرمال است. در صورتی که نمره T فرد بین ۶۰ تا ۶۳ باشد در محدوده مرزی قرار دارد و اگر بیشتر از ۶۳ باشد در محدوده بالینی است (۲۴). پایایی مقیاس اصلی و خرده‌مقیاس‌های آن توسط آخنباخ محاسبه شد؛ به‌طوری‌که ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۹۳، به‌دست آمد و برای خرده‌مقیاس‌های آن دامنه بین ۰/۸۷ تا ۰/۹۴ بود (۲۳). پایایی این مقیاس در ایران نیز در پژوهش‌هایی محاسبه شد. در پژوهش مینایی، با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۰ (۲۴) و در پژوهش زرگر و همکاران، ۰/۹۱ به‌دست آمد (۲۵).

– مقیاس تاکتیک‌های تعارض والد-فرزند^۳: در پژوهش حاضر برای سنجش تعارض والدین با فرزندان از مقیاس تاکتیک‌های تعارض والد-فرزند استفاده شد. این مقیاس در سال ۱۹۹۰ توسط استراس ساخته شد که برای دامنه سنی کمتر از هیجده سال کاربرد دارد (۲۶). مقیاس مذکور با پانزده ماده برای سنجش سه تاکتیک حل تعارض یعنی استدلال، پرخاشگری کلامی و خشونت، بین اعضای خانواده تدوین شده است؛ همچنین پاسخ آن براساس لیکرت شش‌درجه‌ای از صفر (برای هرگز) تا ۵ (برای بیش از یک‌بار در ماه) نمره‌گذاری می‌شود. نمرات مقیاس در سه حد قرار دارد: در صورتی که نمرات مقیاس بین ۱ تا ۱۵ باشد، در حد کم قرار دارد و میزان تعارض در این جامعه هدف ضعیف است؛ اگر نمرات مقیاس بین ۱۶ تا ۴۵ باشد، در حد متوسط و میزان تعارض در سطح متوسطی است؛ در صورتی که نمرات بیشتر از ۴۶ باشد، میزان متغیر در حد زیاد و میزان تعارض در سطح زیادی قرار دارد (۲۶). استراس پایایی و روایی این مقیاس را بر ۲۱۴۳ زوج آمریکایی ارزیابی کرد و با ضریب آلفای کرونباخ پایایی حداقل ۰/۷۸/α را برای مقیاس گزارش کرد (۲۷). پایایی این مقیاس در ایران در پژوهش حسین پناهی و گودرزی با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به‌دست آمد (۲۸).

– مقیاس خودگزارشی فرایند خانواده^۴: این مقیاس توسط سامانی در سال ۱۳۸۷ طرح شد (۲۹). این مقیاس دارای ۴۳ ماده در پنج گزینه است؛ به‌طوری‌که ۱ به‌ندرت و ۵ اغلب مواقع را نشان می‌دهد و پنج عامل مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های مقابله، مهارت‌های تصمیم‌گیری و حل مسئله، انسجام و انعطاف‌پذیری و عقاید مذهبی را ارزیابی می‌کند. حداقل و حداکثر این مقیاس ۴۳ و ۲۱۵ است. نمرات بیشتر نشان‌دهنده برخورداری از فرایند خانوادگی مناسب است (۲۹). در پژوهش سامانی ضریب آلفای کرونباخ برای عوامل مختلف این ابزار بین ۰/۸۱ تا ۰/۸۹ گزارش شد (۲۹).

– مقیاس دشواری‌های تنظیم هیجانی^۵: این مقیاس شاخصی

مشاهده‌شده باشد (۲۲). در مدل مفهومی (شکل ۱) تحقیق حاضر ۲۱ متغیر مشاهده‌شده وجود داشت؛ بنابراین حجم نمونه حدود چهارصد نوجوان دختر تعیین شد (۳۹۹=۱۹×۲۱)؛ البته پس از جمع‌آوری داده‌ها تعداد ۳۲ پرسشنامه به‌علت ناقص بودن کنار گذاشته شد و حجم نمونه نهایی تحقیق برابر ۳۶۷ نفر به‌دست آمد. برای این منظور در مرحله اول به‌صورت خوشه‌ای از بین مدارس دوره متوسطه دوم ناحیه مرکزی شهرستان خوی شش مدرسه به‌طور تصادفی انتخاب شد. دلیل انتخاب شش مدرسه پوشش کامل مناطق مختلف شهرستان مذکور بود؛ همچنین امکان داشت از هر مدرسه‌ای هفتاد تا هشتاد نفر با پژوهشگر همکاری کنند؛ بنابراین لازم بود حداقل شش مدرسه در نظر گرفته شود. در مرحله دوم از بین هرکدام از مدارس منتخب به‌صورت تصادفی هفتاد نفر از میان دانش‌آموزان پایه‌های دهم و یازدهم انتخاب شدند. لازم به ذکر است تعدادی از دانش‌آموزان انتخاب‌شده حاضر به همکاری نبودند و از چرخه پژوهش کنار گذاشته شدند.

معیارهای ورود شرکت‌کنندگان به پژوهش عبارت بود از: نوجوان دختر بودن؛ رضایت‌داشتن برای پرکردن پرسشنامه‌های پژوهش؛ نبود هرگونه معلولیت جسمانی و اختلالات روانی؛ اعتیادداشتن به مصرف مواد مخدر و مواد روان‌گردان (برای محرز شدن این موضوعات از پرونده سلامت و پرونده مشاوره‌ای دانش‌آموزان استفاده شد). معیارهای خروج شرکت‌کنندگان از پژوهش، تکمیل نکردن کامل پرسشنامه‌ها و پرت بودن داده‌ها به‌عنوان مثال انتخاب فقط یک گزینه در پرسشنامه‌ها بود. بعد از هماهنگی با مسئولان آموزش و پرورش شهرستان خوی، پرسشنامه‌ها در اختیار نوجوانان قرار گرفت. به‌منظور رعایت اخلاق پژوهشی، درباره محرمانه بودن اطلاعات آن‌ها به نوجوانان اطمینان داده شد.

ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه‌های زیر بود.

– سیاهه رفتاری خودسنجی نوجوان^۱: این پرسشنامه توسط آخنباخ در سال ۱۹۹۱ ساخته شد. این مقیاس خودارزیابی ۱۲۲ سؤالی برای سنین ۱۱ تا ۱۸ سال است (۲۳). مقیاس مذکور شایستگی‌ها، توانایی‌ها و مشکلات عاطفی-رفتاری نوجوانان را مشخص می‌کند. مقیاس، شامل بخش‌های شایستگی‌ها و سندرم‌ها می‌شود. بخش شایستگی‌ها از چهار قسمت فعالیت‌ها، عملکرد تحصیلی، کارایی اجتماعی و شایستگی کلی تشکیل شده است. فعالیت‌ها شامل انواع ورزش‌ها، انواع سرگرمی‌های غیرورزشی، مهارت‌ها، شغل و کیفیت آن می‌شود. کارآمدی اجتماعی شامل سازمانی است که در آن نوجوان عضویت و فعالیت دارد. بخش سندرم‌ها دربرگیرنده گوشه‌گیری/افسردگی، شکایات بدنی/افسردگی، مشکلات اجتماعی، مشکلات تفکر، مشکلات توجه، رفتار قانون‌گریز، رفتار پرخاشگرانه، مشکلات دیگر، مشکلات وسواسی-اجباری، مشکلات اختلال پس از سانحه و حالات مطلوب است (۲۳). در تحقیق حاضر نتایج مدل اندازه‌گیری نشان داد، سه مؤلفه آخر ضرایب مسیر قابل قبولی ندارند و از فرایند تحلیل کنار

4. Self-Report Family Process Scale (SFPS)

5. Difficulties Emotional Regulation Scale (DERS)

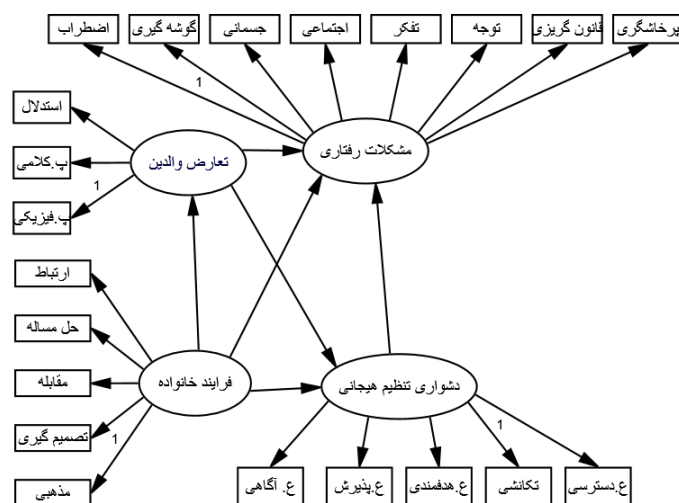
1. Youth Self Report (YSR)

2 T score

3. Parent-Child Conflict Tactics Scale (CTSPC)

با استفاده از پرسشنامه‌های پژوهش، داده‌های لازم برای بررسی هدف مطالعه جمع‌آوری شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۳ و AMOS نسخه ۲۲ و نیز روش همبستگی پیرسون و مدل‌سازی معادلات ساختاری در سطح خطای ۰/۰۵ صورت گرفت. نرمال بودن تک‌متغیری داده‌ها با استفاده از شاخص‌های کجی و کشیدگی (۱+ الی ۱-) و نرمال بودن چندمتغیری نیز با استفاده از شاخص مardia بررسی شد. برازندگی الگوی پیشنهادی براساس شاخص مجذور خی‌دو، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، شاخص نکوپی برازش (GFI)، شاخص برازش هنجار شده (NFI) و ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب (RMSEA) ارزیابی شد. برای بررسی معناداری اثرات غیرمستقیم، روش بوت‌استرپ به کار رفت. مدل مفهومی پژوهش باتوجه به مبانی نظری و تجربی، به صورت زیر تدوین شد.

خودگزارشی است که برای ارزیابی دشواری‌های موجود در تنظیم هیجانی توسط گراتز و رومر در سال ۲۰۰۴ تهیه شد (۳۰). این مقیاس شامل ۳۶ عبارت در شش خرده‌مقیاس عدم پذیرش پاسخ‌های هیجانی، دشواری در رفتار هدف‌مند، دشواری در کنترل تکانه، فقدان آگاهی هیجانی، دسترسی محدود به راهبردهای تنظیم هیجانی و فقدان وضوح هیجانی است. پاسخ‌ها براساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت از ۱ (تقریباً هرگز) تا ۵ (تقریباً همیشه) درجه‌بندی شده است. حداقل نمرات این مقیاس ۳۶ و حداکثر آن ۱۸۰ است. نمرات بیشتر، دشواری تنظیم هیجان را در فرد نشان می‌دهد (۳۰). لازم به ذکر است در مدل اندازه‌گیری این پرسشنامه مؤلفه فقدان وضوح هیجانی ضریب مسیر معناداری نداشت و از فرایند تحلیل حذف شد. گراتز و رومر ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه را ۰/۹۳ گزارش کردند (۳۰) و در پژوهش شعبانی و خلعتبری برابر با ۰/۹۱ بود (۳۱).

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش در زمینه مشکلات رفتاری نوجوانان براساس تعارض والد-فرزند و مشکلات فرایندهای خانواده با نقش میانجی‌گر دشواری تنظیم هیجان

۳ یافته‌ها

در این پژوهش ۳۶۷ نوجوان دختر شرکت کردند. از این تعداد ۶۸ نفر (۱۸/۵۰ درصد) دارای سن ۱۵ سال، ۱۶۰ نفر (۴۳/۶۰ درصد) دارای سن ۱۶ سال، ۱۱۲ نفر (۳۰/۵۰ درصد) دارای سن ۱۷ سال و ۵ نفر (۱/۴۰ درصد) دارای سن ۱۸ سال بودند. همچنین درباره سن ۲۲ نفر (۶ درصد) جواب ندادند. در جدول زیر شاخص‌های توصیفی متغیرهای مشاهده‌شده پژوهش ارائه شده است.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای مشاهده‌شده پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
استدلال	۱۴/۴۹	۳/۷۶	۰/۴۵	-۰/۲۰
تعارض والد-فرزند	۹/۴۴	۳/۲۵	۱/۰۰	۱/۴
پرخاشگری کلامی	۶/۱۹	۱/۹۵	-۱/۰۸	۰/۳۳
خشونت فیزیکی	۱۱/۸۶	۴/۶۷	۰/۹	۰/۵۹
مهارت ارتباطی	۱۵/۹۵	۶/۴۱	۰/۵۶	-۰/۱۷
مهارت حل مسئله	۲۴/۲۴	۸/۵۰	۰/۱۶	-۰/۱۳
مشکلات فرایند خانواده	۱۹/۷۴	۷/۷۷	۰/۸۳	۰/۲۵
مهارت تصمیم‌گیری	۱۴/۲۵	۵/۳۱	۰/۳۹	-۰/۱۸
عقاید مذهبی	۱۵/۳۸	۴/۶۱	۰/۲۱	-۰/۱۳
دشواری تنظیم هیجان				
فقدان آگاهی				

عدم پذیرش	۱۳/۱۰	۵/۳۴	۰/۷۱	-۰/۱۶
عدم هدف‌مندی	۱۴/۶۲	۵/۱۵	۰/۲۹	-۰/۷۳
تکانشی‌بودن	۱۴/۶۱	۶/۰۷	۰/۶۰	-۰/۵۸
دسترسی محدود	۱۸/۹۶	۷/۷۹	۰/۶۳	-۰/۵۴
اضطراب	۷/۰۴	۴/۴۶	۰/۷۲	۰/۲۴
گوشه‌گیری	۴/۹۳	۳/۰۲	۰/۶۹	۰/۰۶
جسمانی	۴/۴۴	۳/۹۴	-۰/۱۲	-۰/۸۸
اجتماعی	۴/۲۴	۲/۹۲	۰/۹۶	-۱/۱۸
تفکر	۴/۹۹	۳/۹۵	-۰/۳۵	-۰/۶۹
توجه	۴/۶۶	۳/۳	۰/۶۲	-۰/۱۳
قانون‌گریزی	۲/۸۰	۲/۷۰	۰/۲۰	-۰/۸۷
پرخاشگری	۴/۴۷	۴/۵۴	۰/۹۵	۰/۷۷

مشکلات رفتاری

براساس نتایج گزارش شده در جدول ۱ شاخص‌های کجی و کشیدگی نشد. در جدول زیر ماتریس ضرایب همبستگی بین نمره کل متغیرهای در محدوده ۱+ الی ۱- قرار داشت و نرمال بودن تک‌متغیری آن‌ها رد پژوهش آورده شده است.

متغیرها	۱	۲	۳	۴
تعارض والد-فرزند				
مشکلات فرایند خانواده	۰/۶۱۱	۱		
دشواری تنظیم هیجان	۰/۵۰۳	۰/۵۰۰	۱	
مشکلات رفتاری	۰/۴۸۶	۰/۴۸۵	۰/۶۹۷	۱

یافته‌های به‌دست‌آمده از تحلیل همبستگی پیرسون در جدول ۲ بین متغیرهای پژوهش شده بیانگر آن بود که بین متغیرهای مشکلات رفتاری و تعارض والد-فرزند همبستگی مستقیم و معنادار ($p < ۰/۰۰۱$) و بین مشکلات رفتاری نوجوانان و مشکلات فرایند خانواده همبستگی مستقیم و معنادار وجود دارد ($p < ۰/۰۰۱$)؛ همچنین بین مشکلات رفتاری نوجوانان و دشواری تنظیم هیجانی رابطه مستقیم و معناداری مشاهده می‌شود ($p < ۰/۰۰۱$). به‌علاوه بین تعارض والد-فرزند و مشکلات فرایند خانواده، بین تعارض والد-فرزند و دشواری تنظیم هیجان و بین مشکلات فرایند خانواده و

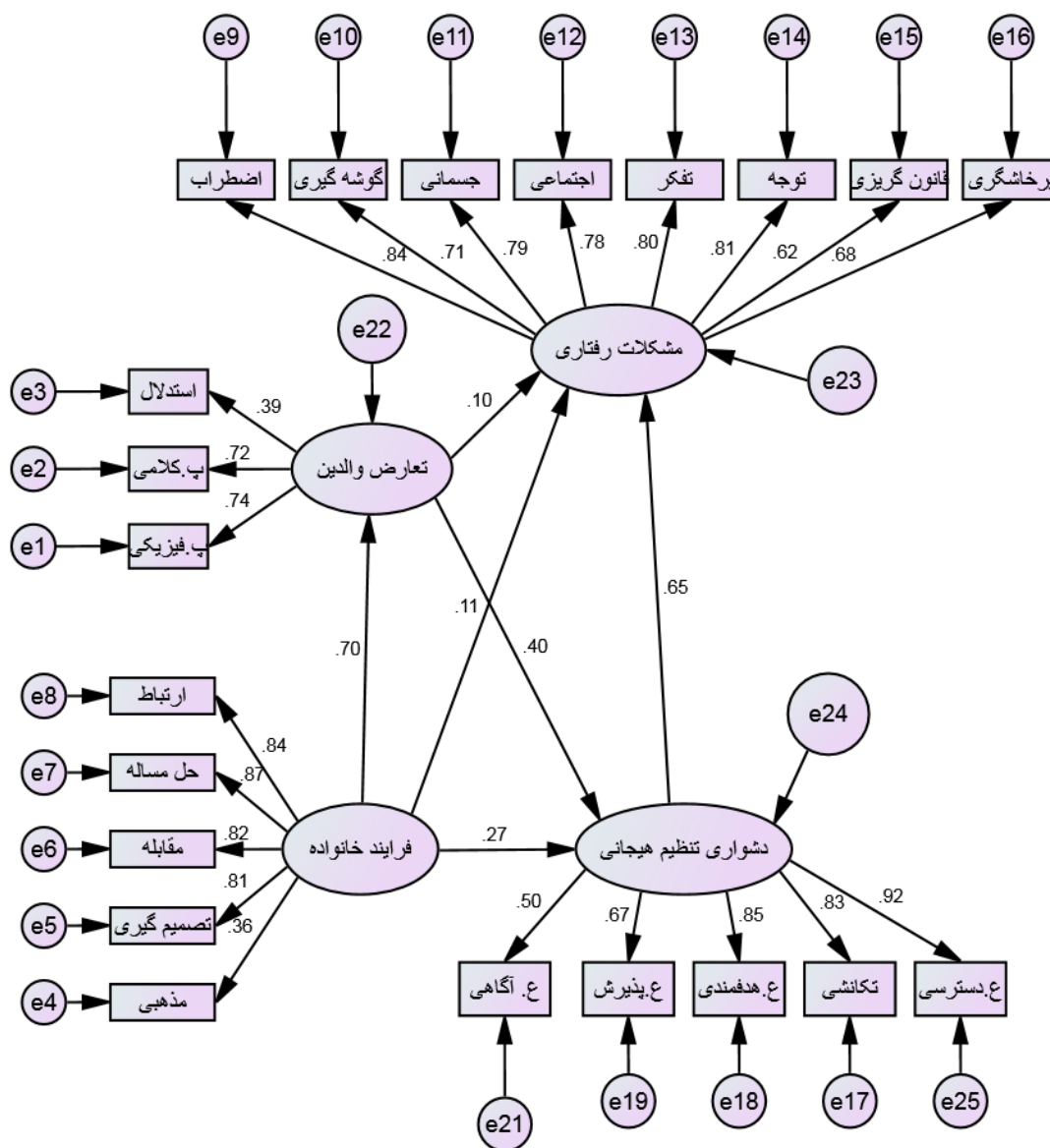
جدول ۳. شاخص‌های نکویی برازش مدل ساختاری							
χ^2	Df	χ^2/df	NFI	GFI	CFI	RMSEA	p
۵۲۹/۲۰	۱۷۸	۲/۹۷	۰/۹۰۰	۰/۹۰۰	۰/۹۲۶	۰/۰۷۳	$\leq ۰/۰۰۱$

باتوجه به جدول ۳، نسبت خی‌دو به درجه آزادی کمتر از ۳ بود و میزان RMSEA نزدیک به صفر به‌دست آمد. همچنین شاخص‌های برازش (CFI، NFI، GFI) نزدیک به یک بود؛ بنابراین مدل ارائه‌شده برازش مطلوبی دارد ($p \leq ۰/۰۰۱$). در جدول ۴ اندازه اثرات مستقیم،

از سازه	به	سازه	اثر مستقیم (مقدار احتمال)	اثر غیرمستقیم (مقدار احتمال)	اثر کل (مقدار احتمال)
مشکلات فرایند خانواده	←	مشکلات رفتاری	۰/۱۱۰	۰/۴۲۹	۰/۵۳۹
تعارض والد-فرزند	←		۰/۱۰۱	۰/۲۶۱	۰/۳۶۳

نتیجه‌گیری می‌شود که مدل مشکلات رفتاری براساس مشکلات فرایند خانواده و تعارض والد-فرزند در نوجوانان از برازش مناسبی برخوردار است و نقش میانجی‌گر دشواری تنظیم هیجان رد نمی‌شود.

باتوجه به جدول ۴، مشکلات فرایند خانواده ($\beta=۰/۴۲۹$, $p=۰/۰۰۵$) و تعارض والد-فرزند ($\beta=۰/۲۶۱$, $p=۰/۰۰۲$) با نقش میانجی‌گر دشواری تنظیم هیجان، اثر غیرمستقیم معناداری بر مشکلات رفتاری نوجوانان دارد؛ بنابراین باتوجه به جدول ۴ و همچنین شکل ۲ چنین

شکل ۲. مدل ساختاری مشکلات رفتاری نوجوانان دختر براساس تعارض والد-فرزند، مشکلات فرایندهای خانواده و دشواری تنظیم هیجان با بتای استاندارد

فرایندهای خانواده با نقش میانجی‌گر دشواری‌های تنظیم هیجانی قدرت تبیین مشکلات رفتاری نوجوانان دختر را دارند. پژوهشی به‌صورت مستقیم همسو با این نتایج یافت نشد؛ اما به‌صورت غیرمستقیم با نتایج این پژوهش‌ها همسوست؛ به‌صورتی‌که نتایج مطالعه پورشریفی و همکاران نشان داد، تعارضات خانوادگی و انتظارات متفاوت بین نوجوانان و والدین می‌تواند سازگاری یا

۴ بحث

پژوهش حاضر با هدف مدل‌سازی ارتباط بین مشکلات رفتاری نوجوانان براساس تعارض والد-فرزندی و مشکلات فرایندهای خانواده با نقش میانجی‌گر دشواری تنظیم هیجانی در نوجوانان دختر اجرا شد. نتایج این پژوهش بیانگر آن بود که تعارض والد-فرزند و مشکلات

مدیریت تعارضات والد-فرزندی در دشواری تنظیم هیجانات مؤثر است و دشواری تنظیم هیجانات بر مشکلات رفتاری نوجوانان تأثیرگذار خواهد بود.

پژوهش حاضر محدودیت‌هایی داشت که در تعمیم نتایج باید ملاحظه شود. یکی از محدودیت‌ها این بود که پژوهش حاضر بر نوجوانان دختر صورت گرفت؛ بنابراین باید در تعمیم به نوجوانان پسر و کودکان احتیاط شود. همچنین در این پژوهش از ابزارهای خودگزارش‌دهی استفاده شد؛ در همین راستا توصیه می‌شود در مطالعات آتی، روش‌های دیگر جمع‌آوری داده نظیر مصاحبه به‌کار رود. در این پژوهش باتوجه به نتایج به‌دست‌آمده، پیشنهاد می‌شود برای درمان مشکلات رفتاری نوجوانان، مؤلفه‌های تعارض والد-فرزندی، فرایندهای خانواده و دشواری تنظیم هیجانی در نظر گرفته شود و در قالب دوره‌های آموزشی، مشاوره فردی و گروهی و خانواده‌درمانی بستر برای کاهش مشکلات رفتاری نوجوانان ارائه شود.

۵ نتیجه‌گیری

تعارضات والد-فرزندی و مشکلات فرایندهای خانواده با تأکید بر نقش میانجی دشواری‌های تنظیم هیجان قدرت تبیین مشکلات رفتاری نوجوانان را دارند و می‌توان با کاهش آن‌ها بستر برای بهبود مشکلات رفتاری نوجوانان فراهم کرد. به عبارت دیگر مشکلات رفتاری نوجوانان می‌تواند ناشی از تعارض والد-فرزند و مشکلات فرایندهای خانواده با نقش واسطه‌ای دشواری تنظیم هیجان باشد.

۶ تشکر و قدردانی

از تمامی نوجوانان عزیز، والدینشان، مسئولان آموزش و پرورش و تمامی عزیزانی که ما را در انجام این پژوهش یاری کردند، صمیمانه سپاسگزاری می‌شود.

۷ بیانیه‌ها

تأییدیه اخلاقی و رضایت‌نامه از شرکت‌کنندگان

این مقاله برگرفته از رساله دکتری در دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنجندج است. ملاحظات اخلاقی رعایت‌شده در پژوهش این بود که همه افراد به‌شکل کتبی اطلاعاتی درباره پژوهش دریافت کردند و در صورت تمایل در پژوهش مشارکت کردند. این اطمینان به افراد داده شد که تمامی اطلاعات محرمانه هستند و برای امور پژوهشی استفاده خواهند شد. به‌منظور رعایت حریم خصوصی، نام و نام خانوادگی شرکت‌کنندگان ثبت نشد.

رضایت برای انتشار

این امر غیرقابل اجرا است.

تراجم منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند هیچ‌گونه تضاد منافی ندارند.

منابع مالی

تأمین منابع مالی این پژوهش از هزینه‌های شخصی بوده و توسط هیچ نهاد یا سازمانی تأمین نشده است.

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول داده‌ها را جمع‌آوری کرد. سپس نویسندگان اول و دوم

ناسازگاری نوجوانان را پیش‌بینی کند (۷). براساس نتایج مطالعه شریعتی و امامی‌پور، سبک‌های فرزندپروری ادراک‌شده به‌صورت غیرمستقیم و ازطریق تأثیر آن بر متغیر واسطه‌ای تعارض والدین-نوجوان با ابعاد ابراز خشم در ارتباط است (۸). یونسی و دولت‌شاهی دریافتند، سبک‌های والدگری، ابرازگری هیجانی، کنترل هیجان و دوسوگرایی در ابراز هیجان مادران می‌تواند مشکلات رفتاری کودکان را پیش‌بینی کند (۱۹). نتایج پژوهش سپهریان آذر و اسدی مجره نقش بیانگری هیجان منفی در خانواده و دشواری تنظیم هیجان را در سطح استرس ادراک‌شده نوجوان مشخص کرد (۲۰). یافته‌های تحقیق ساندرس و همکاران نشان داد مشکل در فرایندهای خانواده و سبک‌های نامناسب تربیتی پدر و مادر با دشواری در تنظیم هیجانی رابطه معناداری دارد (۱۸).

در تبیین یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت، تنظیم هیجانی زمینه‌ای را برای نوجوانان فراهم می‌آورد تا با تجربیات درونی خودشان ارتباط سازنده‌ای برقرار کنند و درمقابل این تجربیات پذیرا و گشوده عمل نمایند (۷)؛ درحالی‌که هر چه تنظیم هیجانی مشکل‌تر و دشوارتر باشد، نوجوانان در برخورد با مشکلات و تجربیات ناخوشایند به‌صورت غیرمنطقی و فاجعه‌بار عمل می‌کنند؛ این امر باعث بروز مشکلات رفتاری در آن‌ها می‌شود و واکنش‌های شدیدی ازجمله پرخاشگری و برون‌ریزی‌های نامناسب را به‌همراه خواهد داشت (۶). در این راستا آنچه بر تنظیم هیجانی مؤثر خواهد بود، اوضاع حاکم بر خانواده مانند مدیریت تعارضات موجود و فرایندهای شکل‌گرفته در بستر خانواده است (۱۸)؛ به‌طوری‌که فرایندهای خانواده الگویی از پویایی‌های خانواده را در موقعیت‌های مختلف نمایان می‌کند؛ این الگو دربرگیرنده مفاهیم اساسی در خانواده است و شامل مهارت‌های مقابله‌ای، انعطاف‌پذیری، مهارت‌های حل مسئله و تصمیم‌گیری و مهارت‌های ارتباطی می‌شود (۱۷). این مؤلفه‌ها در مسیر زندگی پایه و اساس هر خانواده‌ای را شکل می‌دهد و بستری را برای رشد و شکوفایی خانواده و همچنین کمک به گذر خانواده از شرایط دشوار فراهم می‌کند. اگر فرایندهای خانواده در مسیر درستی قرار بگیرند، آنگاه بستری برای تنظیم هیجانات و رشد و شکوفایی اعضای خانواده فراهم می‌شود. درصورتی‌که فرایندهای خانواده و عملکرد آن دچار مشکل شوند، خانواده به باتلاقی برای بروز انواع هیجانات منفی تبدیل می‌شود و هرکدام از اعضای خانواده درگیر این باتلاق می‌شوند (۱۹). در این میان تنظیم هیجانات برای نوجوانان بسی سخت‌تر و دشوارتر خواهد بود (۲۰).

علاوه‌بر فرایندهای خانواده که در تنظیم هیجانات در طول زمان نقش اساسی دارند، مدیریت تعارضات والد-فرزندی در موقعیت‌هایی که تنش در ارتباطات نمایان می‌شود نیز می‌تواند بر تنظیم هیجانی مؤثر باشد (۴). نبود مدیریت مناسب تعارضات در موقعیت‌های پرتنش، برون‌ریزی‌های هیجانی نامناسب به‌صورت پرخاشگری و رفتارهای غیرمنطقی را به‌دنبال دارد؛ آنگاه تعارضات در داخل خانواده به‌شکل انفجار هیجانات منفی تبدیل می‌شود و همه اعضای خانواده را در خودش درگیر می‌کند (۶). این زمانی است که مشکلات رفتاری مخصوصاً در نوجوانان به‌وجود می‌آید؛ بنابراین فرایندهای خانواده و

داده‌های به‌دست‌آمده را آنالیز و تفسیر کردند. نویسندگان سوم و چهارم نسخه دست‌نوشته نهایی را خواندند و تأیید کردند. در نگارش نسخه دست‌نوشته همکار اصلی بودند. همه نویسندگان

References

1. Motataianu IR. The relation between anger and emotional synchronization in children from divorced families. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2015;203:158–62. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.08.275>
2. Schänzel HA, Yeoman I. The future of family tourism. *Tourism Recreation Research*. 2014;39(3):343–60. <https://doi.org/10.1080/02508281.2014.11087005>
3. Sánchez-Queija I, Oliva A, Parra Á, Camacho C. Longitudinal analysis of the role of family functioning in substance use. *J Child Fam Stud*. 2016;25(1):232–40. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0212-9>
4. Yaacob NA, Osman MM, Bachok S. Factors influencing parents' decision in choosing private schools. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2014;153:242–53. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.10.058>
5. Nargiso JE, Becker SJ, Wolff JC, Uhl KM, Simon V, Spirito A, et al. Psychological, peer, and family influences on smoking among an adolescent psychiatric sample. *J Subst Abuse Treat*. 2012;42(3):310–8. <https://doi.org/10.1016/j.jsat.2011.07.010>
6. Wiley AL, Siperstein GN, Forness SR, Brigham FJ. School context and the problem behavior and social skills of students with emotional disturbance. *J Child Fam Stud*. 2010;19(4):451–61. <https://doi.org/10.1007/s10826-009-9316-4>
7. Poursharifi H, Babapour J, Aliloo MM, Khanjani Z, Zeinali S. Designing and testing a child anxiety model based on child and parent variables. *Journal of Family Psychology*. 2017;4(1):17–28. [Persian] <http://ijfp.ir/article-1-235-en.pdf>
8. Shariati S, EmamiPour S. Parent-adolescent conflict as a mediator between perceived parenting styles and dimensions of anger expression. *Quarterly Journal of Family and Research*. 2015;11(4):7–22. [Persian] <http://qjfr.ir/article-1-59-en.pdf>
9. Sangawi H, Adams J, Reissland N. Effects of parental intervention on behavioural and psychological outcomes for Kurdish parents and their children. *East Mediterr Health J*. 2018;24(5):459–68. <https://doi.org/10.26719/2018.24.5.459>
10. Asonibare FB, Olowonireguaro OA. Family cohesion and level of communication between parents and their adolescent children. *Nigerian Journal of Guidance and Counselling*. 2006;11(1):52–9. <https://doi.org/10.4314/njgc.v11i1.36990>
11. John OP, Gross JJ. Individual differences in emotion regulation. In: *Handbook of emotion regulation*. New York, NY, US: The Guilford Press; 2007. pp: 351–72.
12. Ehring T, Fischer S, Schnulle J, Böstlering A, Tuschen-Caffier B. Characteristics of emotion regulation in recovered depressed versus never depressed individuals. *Personality and Individual Differences*. 2008;44(7):1574–84. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.01.013>
13. Grych JH, Fincham FD. Marital conflict and children's adjustment: a cognitive-contextual framework. *Psychol Bull*. 1990;108(2):267–90. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.108.2.267>
14. Eisenberg N, Fabes RA, Guthrie IK, Reiser M. Dispositional emotionality and regulation: their role in predicting quality of social functioning. *J Pers Soc Psychol*. 2000;78(1):136–57. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.78.1.136>
15. Gross JJ, Thompson RA. Emotion regulation: conceptual foundations. In: *Handbook of emotion regulation*. New York, NY, US: The Guilford Press; 2007. pp: 3–24.
16. Spence S, Courbasson C. The role of emotional dysregulation in concurrent eating disorders and substance use disorders. *Eat Behav*. 2012;13(4):382–5. <https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2012.05.006>
17. Shaffer DR, Kipp K. *Developmental psychology: childhood and adolescence*. 8th ed. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning; 2010.
18. Sanders MR, Markie-Dadds C, Turner KMT, Ralph A. Using the triple P system of intervention to prevent behavioural problems in children and adolescents. In: *Handbook of interventions that work with children and adolescents*. John Wiley & Sons, Ltd; 2004. pp: 489–516. <https://doi.org/10.1002/9780470753385.ch20>
19. Younesi Sinaki M, Dolatshae B. Prediction of children's behavioral problems based on mothers' parenting styles, emotional expressiveness, emotional control and ambivalence towards emotional expressiveness. *Journal of Applied Psychology*. 2019;13(1):7–31. [Persian] https://apsy.sbu.ac.ir/article_97141_9fb647302729488989e56a8f4ad5252.pdf
20. Sepehriyan Azar F, Asadi Majreh S. Communication model test of family emotional environment with perceived stress: the role of mediator difficulties in emotion regulation. *Clinical Psychology and Personality*. 2015;13(1):89–100. [Persian] http://cpap.shahed.ac.ir/article_2733_e8f41516399d271d38bcd941ac379465.pdf

21. Loginova SV, Slobodskaya HR. The mediating role of parenting in the relation between personality and externalizing problems in Russian children. *Personality and Individual Differences*. 2017;106:275–80. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.10.055>
22. Hooman HA. Structural equation modeling with LISREL application. Tehran: SAMT Pub;2008. [Persian]
23. Achenbach TM. Integrative guide for the 1991 CBCL/4-18, YSR, and TRF profiles. Burlington, Vt: Dept. of Psychiatry, University of Vermont; 1991.
24. Minaee A. Adaptation and standardization of child behavior checklist, youth self-report, and teacher's report forms. *Journal of Exceptional Children*. 2006;6(1):529–58. [Persian] <http://joec.ir/article-1-416-en.pdf>
25. Zargar Y, Mohammadi Bahramabadi R, Bassak Nagad S. A study of family processes as predictors of behavior problems among second grade high school students in Yasuuj. *Journal of School Psychology*. 2012;1(2):77–103. [Persian] http://jsp.uma.ac.ir/mobile/article_43_65e1aa7af052441fa1d20ddedbaecd1.pdf
26. Straus MA. New scoring methods for violence and new norms for the conflict tactics scales. In MA Straus, RJ Gelles. editors. *Physical violence in American families: risk factors and adaptations to violence in 8145 families*. New Brunswick, NJ: Transaction Books; 1990. Appendix B; pp. 535-59.
27. Kamrani Fakour Sh. Prevalence and types of experienced family violence among runaway children (street children, runaway girls) and non- runaway children. *Social Welfare*. 2006;6(22):197-218. [Persian]
28. Hossein Panahi N, Goodarzi M. The Effectiveness of the education of the components of choice theory on reducing parent-child conflict of girl students. *Shenakht Journal of Psychology & Psychiatry*. 2018;5(2):43–52. [Persian] <http://dx.doi.org/10.29252/shenakht.5.2.43>
29. Samani S. Developing a Family Process Scale for the Iranian families. *Iranian Journal of Psychiatry & Clinical Psychology*. 2008;4(2):162–68. <http://ijpcp.iums.ac.ir/article-1-466.fa-pdf>
30. Gratz KL, Roemer L. multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*. 2004;26(1):41–54. <https://doi.org/10.1023/B:JOBA.0000007455.08539.94>
31. Shabani M, Khalatbari J. The effectiveness of mindfulness-based stress reduction training on emotion regulation difficulties and psychological well-being in premenstrual syndrome. *Journal of Health Psychology*. 2019;8(29):134–52. [Persian] <https://dx.doi.org/10.30473/hpj.2019.38051.3847>